

La Nit de Reis

Cornudella de Montsant (Priorat)

---

1. Identificació de la festa

La festa dels Reis pertany al cicle nadalenc del calendari festiu. Segons la tradició, els tres Reis d'Orient de retorn de Betlem a llurs països van repartir entre la gent que van trobar tot allò que portaven com a manifestació de l'alegria d'haver pogut adorar a l'Infant Jesús. A partir d'aquí, hom fa creure als xiquets i xiquetes que el tres Reis Mags: Melcior, Gaspar i Baltasar porten joguines a tots els infants que han estat bon minyons.

La nit del Reis que se celebra la vigília del dia 6 de gener a Cornudella de Montsant es caracteritza per la manera com s'ha organitzat tradicionalment l'arribada dels tres Reis Mags, que van a repartir casa per casa, acompanyats dels seus patges, les joguines i regals. El parlament dels tres Reis d'Orient a l'interior de l'església té un caire ben propi del cicle de festes hivernals. La continuïtat del model de la festa i com s'organitza en són els seus trets singulars.

2. Història de la festa

La primera organització que va donar origen al model de festa que coneixem avui en dia cal situar-lo a mitjan dècada de 1940. És llavors quan els Reis arriben físicament a la vila. Anteriorment, els Reis eren uns personatges misteriosos que ningú veia, i que, amb una mica de sort, podien deixar-te alguna cosa, segons el poder econòmic de la casa, al costat de la sabata que la canalla, amb il·lusió, deixava al balcó.

La primera nit de Reis que es va celebrar fou cap el 1945, aproximadament. Els joves del poble es proposaren «fer els Reis» a Cornudella; sembla ser, però, que aquesta primera iniciativa només va realitzar-se durant quatre o cinc anys i després va deixar de fer-se. En tot cas, però, el que és cert és que en aquest moment es defineix el model que una dècada més tard es tornarà a reprendre.

D'aquestes primeres nits de «fer passar els Reis» es recorda que la festa es preparava a l'antiga fàbrica d'alcohol que hi havia a l'entrada del poble. Ses Majestats arribaven en cavalls per la carretera que encara avui creua el poble (C-242). Els cavalls havien estat cedits per la Guàrdia Civil instal·lada al poble i eren conduïts per tres patges respectivament. La resta de patges que els acompanyaven, sempre negres, duïen atxes per il·luminar el camí. Els seguien els patges amb les escales i els carros tirats per animals carregat amb els regals. Destaca especialment que els Reis eren acompanyats per una banda de músics, formada pels músics provinents de les dues orquestres que hi havia al poble, i que aquests anaven davant de la comitiva reial. Aquest acompanyament musical, però, ja no es va tornar a recuperar.

Un cop arribada la comitiva reial davant de l'església, els Reis hi entraven, es feia un parlament breu, se sortia i es començava el repartiment de regals per les cases del poble, on els nens els esperaven amb il·lusió i por dalt al balcó.

A la dècada del 1950, en època de mossèn Franquet, sembla ser que puntualment es va fer que 3 nois es vestissin de Reis i repartissin els regals, però la iniciativa només va aguantar un parell d'anys i no va tenir continuïtat.

No serà fins a finals de la dècada de 1950, probablement cap el 1958, que es torna a reprendre aquesta pràctica festiva i es fixa l'actual model de festa que arribarà fins a l'actualitat, el quan no ha estat mai interromput.

La proposta sorgeix de dos colles de joves que en aquell moment tenen entre 16 i 18 anys. Aquests joves havien sentit parlar de la festa de «fer passar els Reis» i decideixen demanar permís a l'Ajuntament per fer-ho. D'aquests anys, cal ressenyar el que significava la preparació de la festa, sobretot quant a la indumentària necessària per vestir reis i patges. En aquests moments el grup que organitza la festa té al voltant d'una trentena de persones i durant més d'una dècada va dur l'organització de la nit de Reis, fins que ho va «traspasar» a la següent colla generacional de joves.

Aquests primers anys, per a poder aconseguir un finançament mínim es passava a captar per les cases amb l'objectiu de recollir diners i robes. Per a fer la indumentària s'aprofitaven cobrellits, cortines i robes antigues, que també eren cedides per les cases. La qüestió, però, era que aquestes robes no es podien cosir, perquè acabada la festa calia desfer-les, planxar-les i tornar-les al seu ús habitual. Per turbant s'empraven tovalloles i trossos de roba, i per simular ser negre, calia cremar un tap de suro i pintar-se.

A mida que es van anar estalviant alguns diners, es van comprar robes que les noies de la colla cosien i es transformaven en els vestits de Ses Majestats. Aquests vestits foren renovats fa uns 15 anys i aquests són els que encara avui dia s'utilitzen.

Quan es comença de nou a fer la cavalcada a finals dels anys cinquanta, doncs, és quan s'implanten tots els elements de la festa que avui coneixem. Es construeix l'Estel de Natzaret que precedeix l'arribada dels Reis amb fusta i llums. Llavors, els Reis continuaven anant cadascun amb un cavall –que són demanats a les cases que encara tenen animals de treball a casa– i eren acompanyats per un patge. Cada rei portava els seus patges amb l'escala de fusta corresponent, i a la part final de la comitiva hi anaven els tractors amb els regals. Els patges, sempre negres, es pintaven amb un suro cremat, i il·luminaven el recorregut ja no amb atxes, sinó amb bengales.

Els Reis s'aturaven davant l'església i al seu interior hi tenia lloc la lectura d'un parlament on s'interpel·lava als nens pel seu comportament i també s'aprofitava per satiritzar sobre alguns aspectes socials de la vida del poble. Aquest parlament sovint era escrit per les mateixes persones que escrivien el testament del Carnestoltes, per Carnaval. En acabar hi havia l'adoració del Nen Jesús.

Quan sortien de l'església, els tres Reis Mags, junts, anaven a repartir els regals dels nens per les cases del poble seguint sempre un mateix recorregut.

3. Característiques actuals, elements i implantació de la festa

En l'actualitat, la festa de la nit de Reis manté el mateix esquema formal, els escenaris i l'organització que tenia en els seus orígens, i, de fet, és percebuda com la única festa que ha continuat fent-se «com sempre».

Ara bé, cal esmentar algunes de les modificacions que hi ha hagut els darrers anys. D'una banda, els Reis ara arriben en tractor i no a cavall. A partir de mitjan dècada de 1990, davant la inexistència d'animals de treball i tampoc de cavalls de la hípica que hi havia al poble, es va optar per fer arribar els tres Reis Mags junts en un mateix tractor. Durant aquests anys però, s'havia intentant modificar el mitjà de transport d'arribada dels Reis a Cornudella, i es va assajar l'arribada en moto o amb l'autobús que cobreix la línia de Reus-Prades, que just arriba aproximadament a aquella hora. També es recorda especialment l'any que els Reis van baixar amb *tiroli* pel campanar del poble, fet que no ha tornat a repetir-se perquè «la innovació» sembla ser que no va agradar massa. D'altra banda, i atès el creixement del poble, ara els Reis ja no fan el repartiment tots junts, sinó per separat, i cadascun cobreix una zona del poble. També com a novetat, des de fa 3 anys s'han incorporat noies com a patges a la comitiva reial.

Perquè els Reis sàpiguen allò que els nens i nenes desitgen, cal que aquests escriguin prèviament una carta. A l'interior de l'església de Cornudella, el cap de setmana entre Cap d'Any i la nit de Reis, hi arriba un patge reial que recull les cartes dels nens i els atén personalment, repassant un llibre «on hi ha registrades» amb el nom de cada nen i nena totes les accions que aquests han fet i així saber si s'han portat bé. L'entrega de la carta al patge sembla que va instaurar-se cap els anys setanta.

La seqüència d'actes de la nit de Reis en l'actualitat és la següent:

Entrada dels Reis Mags a la vila

Cap a les 6 de la tarda de la vigília de Reis, pares i nens acudeixen a la carretera del poble a esperar els Reis, que són anunciats amb coets artificials. Als nens se'ls hi explica que vénen del coll d'Alforja i l'expectació és màxima quan comença a veure's la llum de les primeres bengales.

Precedeix la comitiva l'Estel de Natzaret i, a continuació, una dotzena de patges negres amb bengales de colors precedeixen el tractor –convertit en una carrossa reial engalanada- que transporta els tres Reis Mags. Cal esmentar que, a diferència de moltes cavalcades, aquests no reparteixen caramels. Seguidament hi ha els tractors que transporten tots els regals.

Arribada i entrada a l'església

Els Reis arriben al Pla de l'Església, on hi ha la màxima concentració de gent; descendeixen del tractor i entren a l'església, i acte seguit tots els assistents entren a l'interior. L'església està plena de gom a gom i un dels patges anuncia l'arribada de Ses Majestats, que entren saludant el públic assistent.

Lectura dels parlaments dels Reis

Els tres Reis estan assentats davant de l'altar on hi ha disposades tres cadires reials. Per torns, cadascun dels reis llegeix un parlament, procurant «parlar» amb l'idioma d'origen del rei.

Els Reis es dirigeixen a tothom, però especialment als nens i nenes presents, a qui donen consells per a ser bons: que es portin bé, que mengin verdura, que facin cas als pares... Però en el discurs també es van introduint comentaris de referència local, especialment a les «promeses» que es fan des de l'Ajuntament o comentant algun esdeveniment social ocorregut durant l'any al poble, comentaris que provoquen l'esclafit de riure de tothom. L'any 2010, entre d'altres, es va comentar el mal estat del camp de futbol, la no construcció del poliesportiu ni de l'escola bressol, que el nou CAP encara no s'havia inaugurat, i el tema sobre el qual es va fer més burleta fou l'arribada de la TDT a Cornudella –retardada fins a l'estiu de 2010–, motiu pel qual els nens no podrien veure més dibuixos!

Sens dubte, el rei que continua generant més atenció és el rei negre –a Cornudella no hi ha negres residents– i la seva intervenció fa molt de riure per l'accent que adopta i perquè és el més satíric de tots.

Adoració del Nen Jesús

Un cop finalitzats els sermons, els nens i nenes del poble passen davant dels Reis a adorar el Nen Jesús i reben un caramel.

Sortida i inici del repartiment de regals per les cases

Acabat aquest acte dins a l'església, la gent surt i es dirigeix ràpidament a casa seva. Comença llavors el repartiment de regals per les cases.

Els patges i els tres Reis, ara de manera separada, van recorrent diferents zones del poble; els acompanyen els seus patges, que, escala en mà, van accedint als balcons i finestres i van donant els regals. Prèviament a la seva entrega, fan cantar als nens una cançó o dir un verset. Sovint també es fa participar els adults de la casa, a qui també «s'obliga» a cantar, participant tots junts de la festa, on no hi falta també el convit a torrons, galetes, cava i vi dolç. El repartiment s'allarga fins a altes hores de la nit.

Organització i finançament de la festa

La celebració de la nit de Reis de Cornudella és una bona pràctica festiva popular i col·lectiva.

Com s'ha pogut comprovar en la descripció de la festa, des dels seus orígens, la nit de Reis a Cornudella no té al darrere cap entitat o comissió constituïda que l'organitzi, sinó que la festa és impulsada des de la colla de joves del poble. De fet, així era assumit per totes les persones entrevistades: «—Llavors érem joves i ens va tocar a naltros».

Tampoc hi ha cap mecanisme formal que en determini el traspàs d'una colla a una altra, sinó que es produeix més o menys sota un criteri generacional, de manera que al llarg d'aquests més de cinquanta anys s'han succeït fins a 4 colles de joves.

Des de l'any 2005, la festa és conduïda pel grup de joves que en aquell moment tenen 18 anys, que actualment mobilitza una cinquantena de persones d'edats compreses bàsicament entre els 17 i els 25 anys. Cal comptabilitzar-hi tant les persones que formen part de la comitiva com aquelles que hi col·laboren indirectament. D'una banda, hi hauria els personatges dels tres Reis, on es demana la col·laboració a persones més grans que, per la seva fesomia, puguin adoptar aquest paper; de l'altra, destaquen especialment les «categories» de patges establertes. Cada rei té un patge reial i, a més, uns 8 o 10 l'acompanyen en el repartiment dels regals. Segons l'edat, la força i l'experiència d'actuar com a patge es designen les funcions de portar l'escala, captar els donatius i presents de la nit, carregar els paquets i pujar al balcó a parlar amb els nens i donar-los-hi el regal. Ens consta que actualment cal limitar el número de patges perquè són molts els que hi volen participar i ser protagonistes de la festa.

Per un altre costat, hi hauria les persones que s'encarreguen de pintar i vestir els Reis (5-6 persones), recollir els paquets (2), els tractoristes dels regals, el que porta l'Estel de Nadal i el de la carrossa dels Reis. I un tercer grup el formarien totes aquelles persones que s'encarreguen de preparar la festa, ja sigui repassant la indumentària i rentant-la, pentinant perruques, muntant la carrossa dels Reis, organitzant els tractors, etc.

Un element important de la festa és la redacció dels sermons que llegiran cadascun dels Reis a l'església. Avui en dia són escrits just la setmana abans de la festa, al vespre, en algun bar del poble. En la seva elaboració hi participa molta altra gent que no està directament en l'organització, i aquests dies són molts els que van al bar a comentar els esdeveniments polítics i socials més assenyalats de l'any.

La festa no compta amb cap suport econòmic, sinó que s'autofinança. Les famílies que volen que els hi portin les joguines a casa, el mateix dia 5 de gener al matí porten els regals al punt de recollida –la sala Parroquial– a canvi d'un donatiu, que és la voluntat. En el moment de repartiment dels regals, també algunes cases donen un donatiu que servirà també per cobrir els costos que suposi la festa. En cas que es recullin galetes, torrons i begudes, es prepara un lot que serà regalat als transportistes.

Aquest ha estat històricament el recurs de finançament de la festa i mai ha rebut cap tipus de subvenció institucional. Des de fa aproximadament una

dècada, però, l'Ajuntament avança una quantitat fixa de diners perquè es puguin comprar els materials necessaris; diners, però, que són retornats en la seva totalitat.

En quant a la participació, és una festa d'àmbit local i en la qual hi participa tot el poble, essent la canalla la màxima protagonista, com és propi a la festivitat. Aquesta alta participació i implicació popular es fa visible sobretot a l'interior de l'església, on són presents tant grans com petits, tant aquells que tenen fills a casa com aquells que no, gent autòctona i també la que no n'és originària però que hi viu de manera estable, etc.

L'any 2010, a l'interior de l'església, hi havia aproximadament 400 persones (Cornudella: 1.006 hab., 2007).

4. Contactes i fonts de consulta

Cal tenir en compte que la colla de joves que organitza la festa va canviant periòdicament.

Informacions extretes de les entrevistes orals a informants: Ildefons Gomis (1921), Generosa Torné (1924), Jaume Bonet (1930), Carme Ardèvol (1929), Joan Mestre (1932), Montserrat Elies (1942), Miquel Secall (1946) i Glòria Espasa (1978).

Treball de camp realitzat la Nit de Reis de l'any 2010.

Redacció: Montserrat Solà